

Hur ska familjehemsvården förbättras när de som bestämmer inte riktigt har koll på hur det fungerar på riktigt?

Det känns som en självklarhet att de barn som omhändertas av samhället ska placeras i familjehem som är trygga och vill göra sitt allra bästa för att ge barnet möjligheter till en positiv utveckling. "Skärp kontrollen över familjehem och jourhem" är rubriken över Håkan Ceders debattartikel i DN den 11 februari, och visst har han helt rätt, men hur insatt är Ceder egentligen i hur det är att vara familjehem i praktiken?

"Regeringens utredare föreslår att man ska börja checka fosterhemmen med polisens brottsregister. Förlåt min naivitet, men det trodde jag man redan gjorde?!" skrev en av mina vänner på Facebook i tisdags, hon arbetar som journalist och kommentarerna fullkomligen ramlade in under hennes inlägg och folk var upprörda över att familjehemmen inte kontrollerades bättre. På en annan sida på Facebook fördes samtidigt en helt annan diskussion utifrån artikeln i DN; väldigt många familjehemsföräldrar skrev att de visst blivit kontrollerade av socialtjänsten under de senaste 20 åren och att kontrollen sker regelbundet. Det är dessutom inte bara utdrag från misstanke- och brottsregistret som skickas in utan också utdrag från socialregistret, kronofogden och försäkringskassan.

Ceder menar att det ska finnas krav på en grundläggande utbildning för de blivande familjehemmen, vilket jag håller med om men det är dessutom oerhört viktigt att det finns kontinuerlig kompetensutveckling för familjehemsföräldrarna eftersom det lättaste sättet att ta till sig det som lärs ut är genom att kunna relatera det till sin vardag.

Det här med utbildning för familjehemsföräldrar är inte heller någon nyhet, det finns redan i lagen; socialtjänstlagen 6 kap.7 § Socialnämnden skall i fråga om de barn som avses i 6 § - lämna vårdnadshavarna och dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver. År 2010 skrev Socialstyrelsen och barnskyddsutredningen; "Det bör markeras i lagstiftningen att socialnämnden även har skyldighet att ge familjehemmen stöd i form av utbildning och handledning individuellt eller i grupp, vilket bidrar till att tryggheten och säkerheten höjs för de placerade barnen."

Det finns alltså lagar, rapporter och riktlinjer för hur socialtjänsten ska bemöta familjehemmen, men ingen rikstäckande handlingsplan utan kommunerna får själva tolka det som står skrivet. Det är kommunerna själva som ska rekrytera, utreda och säkerställa kvaliteten på familjehemsvården och det innebär att det är stora skillnader; När jag läser Socialstyrelsens öppna jämförelser i barn- och ungdomsvården för 2013 står det att **28 %** av kommunerna har en plan för familjehemmens kompetensutveckling. Ceder vill att IVO ska genomföra regelbunden tillsyn av hur kommunerna planerar och genomför familjehems- och jourhemsvården, förhoppningsvis leder den tillsynen till att familjehemsföräldrarna får det stöd som de har rätt till.

Det finns många privata organisationer, så kallade konsulentstödd familjehemsvård, i dagens Sverige och förvånande nog finns de inte registrerade eftersom de inte behöver söka tillstånd från Socialstyrelsen. Det finns väldigt bra privata organisationer, men det finns också de som fungerar dåligt och det behövs en bättre kontroll från myndigheter för att kunna säkerställa kvaliteten. Enligt mig finns det flera problem med de privata organisationerna; De kostar kommunerna mycket pengar, jag har fått uppgifter från flera socialtjänster att det kostar kommunen ca 60 000 - 70 000 kr i månaden för placeringen av ETT barn genom privata organisationer, men det finns ingen garanti för att vården blir bättre. Socialnämnden har dessutom fortfarande kvar allt ansvar över de barn som placeras men genom att använda sig av "mellanhänder" förlorar de viss insyn i familjehemsvården. Ceder skriver att kommunerna ofta har svårt att rekrytera nya familjehem, vilket är sant, och mycket beror på att de privata organisationerna numera är en konkurrent som oftast erbjuder ett bättre stöd till familjehemmen med både högre arvode, avlastning och kompetensutveckling. Om kommunen i stället satsar de pengarna som går till konsultstödda

organisationer på sin egen verksamhet, kan socialtjänster också erbjuda liknande förutsättningar och bli mer attraktiv uppdragsgivare både för nya och redan kompetenta familjehem.

Hur ska då kommunerna bygga upp ett större utbud av familjer som vill bli familjehem och förbättra sin familjehemsvård?

Ett nationellt centrum som Ceder föreslår är en väldigt bra idé, men det är viktigt att inse att familjehemsföräldrar inte bara har förväntningar och krav från samhället att leva upp till, de är dessutom spindeln i nätet som får familjehemsvården att fungera bra! Det är de vuxna i familjehemmet som ser till att kontakten fungerar mellan det placerade barnet och dess biologiska nätverk, socialtjänsten, BUP och skolan. Det är familjehemsföräldern som hjälper barnet med skoluppgifter, allmänbildning och den sociala utvecklingen. Det är dessa människor som spenderar den mesta tiden med det placerade barnet och deras inblick i barnets vardag är väldigt viktigt för en positiv utveckling, det finns en vilja att arbeta tillsammans med socialtjänsten som ett team, ett team där alla vuxna runt det placerade barnet är jämställda och varje perspektiv är viktig för helheten.

Det verkar finnas en "allmän sanning" om att familjehem tar emot barn för att kunna tjäna pengar, jag har hittills inte mött någon som tagit sig an uppdraget för att få en lyxtillvaro. Det som samhället däremot behöver förstå är att ersättningarna till familjehemmen behöver vara realistiska för att undvika avbrutna placeringar, lika viktigt är möjligheten att få någon slags återhämtning för att orka vara en bra familjehemsförälder. Det går inte att ha en naiv inställning och tro att enbart kärlek kan driva en familj och "laga" ett barn som har ett tungt bagage inom sig, en sådan inställning bränner ut de vuxna.

Egentligen är det en enkel matematik: Bra förutsättningar ger nöjda familjehem och nöjda familjehem kan göra sitt allra bästa för det placerade barnet och är dessutom blir de den allra bästa reklamkampanjen för familjehemsvården.

Eva-Lena Edholm, föreläsare, www.evalenaedholm.se

Har 9 års egen erfarenhet av att vara familjehem samt en magisterexamen inom barn- och ungdomsvetenskap med D-uppsatsen "Familjehemsföräldrars behov av stöd från socialtjänsten - familjehemsföräldrars välmående påverkar det placerade barnet."